

La quotidianitat del poder: *The West Wing*

Pere Antoni Pons

Si li passa com a mi, després de veure un qualsevol capítol de qualitat mitjana de *The West Wing* (1999-2006), el llegidor-espectador pensarà que es troba davant d'una fita indiscutible de la nova narrativa audiovisual; després de veure'n algun dels capítols més rodons i memorables, directament pensarà que està assistint a un dels esdeveniments intel·lectuals i artístics més importants i perfectes de principis del segle XXI, comparable –no només en virtuosisme creatiu, també en significació, magnitud i envergadura– a la Capella Sixtina de Miquel Àngel, a les tragèdies de Shakespeare, a *La comèdia humana* de Balzac o a la discografia sencera de Bob Dylan. Paraules majors? No serien exagerades ni que ho fossin més encara.

A aquestes alçades, ja ningú no ignora que durant la darrera dècada s'ha produït una colossal explosió de qualitat en l'univers de les sèries de televisió nord-americanes. L'antiga idea segons la qual es veien obligats a treballar en el mitjà televisiu els desafortunats professionals –guionistes, actors i directors– que no tenien prou sort o prou talent per fer-se un lloc a Hollywood o per triomfar en el món del cinema ha estat desmuntada de tal manera que darrerament la idea fins i tot sembla haver-se capgirat. Gràcies a títols com *The Sopranos*, *Lost* o *The Wire*, ja ningú no dubta que les sèries de televisió poden estar tan ben filmades, tan ben escrites i tan ben interpretades com qualsevol obra mestra cinematogràfica. O més i tot.

La «caixa beneïta» ha deixat de ser-ho. Si abans la televisió era (amb honroses excepcions) sinònim d'entreteniment fàcil i banal manufacturat industrialment i sense ànima, ara és una pedrera inesgotable d'allò que podríem anomenar geni autoral, que continua satisfent les ànsies d'entreteniment dels espectadors però que

ahora els alimenta amb pantagruèlics banquets d'audàcia visual, d'imaginació narrativa, de complexitat moral, d'exaltació emotiva i de densa substància intel·lectual. D'aquest televisiu esclat de talent (monumental i genuí), *The West Wing* n'és, potser, el màxim exemple.

Al principi fou el Verb... d'Aaron Sorkin

És evident que els films i, encara més, les sèries de televisió són obres col·lectives: llur qualitat final depèn del talent i de la destresa en l'ofici d'un equip molt nombrós de professionals. Tanmateix, totes les gestes artístiques –també les més multitudinàries– tenen llur heroi, i el de *The West Wing* es diu Aaron Sorkin (1961).

Sorkin, un jueu de Nova York de personalitat –comenten els que l'han tractat– turbulenta, voluble i excitada, no és només qui en va tenir la idea original, sinó també qui va escriure gairebé tots els capítols –una proesa– de les quatre primeres temporades, quan deixà el projecte per motius encara incerts: alguns apunten que tenia diferències insalvables amb els productors, d'altres que volgué prendre's un temps de descans després de quatre anys de feina frenètica –uns anys, a més, esquitxats per una esperpèntica detenció a l'aeroport de Las Vegas per possessió de drogues (marihuana, bolets al·lucinògens i cocaïna, quin còctel).

Paradoxalment (o no), Sorkin va començar la seva carrera com a dramaturg. El seu primer succés va ser una obra titulada *Alguns homes bons*, que l'any 1993 ell mateix va adaptar a la gran pantalla en una versió dirigida per Rob Reiner, amb Tom Cruise i Jack Nicholson de protagonistes. El succés doble de l'obra teatral i del film féu que, pocs anys després, Sorkin s'encarregués d'escriure un altre argument cinematogràfic per a Rei-

ner, *El president i Miss Wade* (1995), sobre les tribulacions políticosenimentals d'un president nord-americà vidu (Michael Douglas) que s'enamora d'una membre d'un lobby ecologista (Annette Bening). La primera versió de l'argument tenia prop de tres-cents planes, més del doble que qualsevol argument normal: això féu que bona part del material finalment no pogués ser emprat. Aquest material descartat és justament el que l'any 1999 Sorkin reprengué, a instàncies d'un productor, per confeir el projecte inicial de *The West Wing*.

Una visió noble (o idealitzada) de la política

Els retrats del món de la política que al llarg del temps han construït la literatura i el cinema han tendit, generalment, a escodrinyar i emfasitzar els aspectes més foscos de les interioritats del poder: les corrupteles, les conspiracions, la degradació moral, el desgast anímic, el populisme, la demagogia incendiària, el maquiavel·lisme descarnat, la megalomania manipuladora i egoista, el caràcter despòtic dels governants, l'arribisme selvàtic d'aquells homes i dones que farien qualsevol cosa per xuclar la mamella del poder o simplement per figurar, la perversitat de les ideologies quan han perdut l'ànima per culpa de l'obtusitat o de l'ambició cega... El retrat del poder que ofereix *The West Wing*, en canvi, no només trenca agosaradament amb aquesta tònica hipercrítica i pessimista, sinó que, a més, mostra un afany permanent per ressaltar la cara més lluminosa, noble i exemplar de la gestió política i d'aquells que, impulsats sobretot per una voluntat de servei públic, hi prenen part.

La galeria de personatges principals (que, naturalment, va sofrint modificacions al llarg dels 155 capítols que dura la sèrie) és el que estableix, d'entrada, l'elevat nivell moral i cultural de la concepció de la política que transmet la telesèrie. Per començar, el president Josiah Bartlet (Martin Sheen), exgovernador demòcrata de New Hampshire i descendent directe d'un dels pares de la pàtria, és d'una brillantor intel·lectual només equiparable a la seva honorabilitat i la seva decència. Premi Nobel d'Economia, posseïdor d'una cultura enciclopèdica i d'un sentit de l'humor espurnejant, Bartlet encarna totes les virtuts que hauria de tenir qualsevol gran dirigent polític: la convicció resoluta de l'idealista que

creu en la possibilitat (i en la necessitat) del progrés, la fortalesa ètica de l'humanista que basa el seu comportament íntim en un sentit obert i positivament evangèlic de la religió, l'astúcia i la perspicàcia del dirigent foguejat en mil batalles, la consciència transcendent de l'home d'Estat que sap que un dia haurà de passar comptes amb la història, la permeabilitat sentimental de qui s'ha forçat a no oblidar que ser president significa posar-se al servei de la llibertat, la felicitat i el benestar dels mateixos ciutadans, la porositat o la gimnàstica agilitat ideològica de qui defuig els sectarismes i prefereix de col·laborar amb un adversari discrepant, però solvent, documentat i generós, abans que amb un company de partit estúpid, mal intencionat, doctrinari o servil...

La personalitat arquetípicament *bigger than life* del president Bartlet és el punt central de la sèrie, l'eix al voltant del qual es mouen tots els altres personatges: el cap de gabinet, el director de comunicacions, la portaveu del govern, els escriptors dels discursos, els alts comandaments militars, els assessors legals i polítics, el vicepresident, la primera dama i etcètera. De tota manera, una telesèrie tan extensa no seria humanament suportable ni narrativament possible basant-se només en la grandesa d'un sol personatge. Per això els altres protagonistes no desmereixen ni la virtuositat ni la clarividència del president. Tots els homes i les dones que formen el seu equip de col·laboradors són tan íntegres, brillants i idealistes com ell: tots s'han ficat en política

The West Wing és comparable a la Capella Sixtina de Miquel Àngel, a les tragèdies de Shakespeare, a *La comèdia humana* de Balzac o a la discografia senyera de Bob Dylan

desinteressadament i per convicció, tots estan disposats a treballar obstinadament pel bé comú i per fer més just, potent i pròsper el país, tots senten el compromís d'haver de fer les coses tan bé com poden i saben (o més i tot), i finalment tots han sacrificat unes trajectòries professionals en el sector privat que els permetrien de guanyar uns sous molt superiors als que guanyen treballant a la Casa Blanca.

En l'equip de col·laboradors del president Bartlet hi ha representades, no només les diferents sensibilitats del Partit Demòcrata (des dels que tenen una ideologia i una actitud més liberals fins als més moderats o amb un sentit més pactista de la realitat), sinó també les diferents identitats —religioses, ètnicoracials i geogràfiques— de la societat nord-americana: hi ha catòlics, jueus i protestants, blancs, negres i, en menor mesura, hispans i asiàtics. A més, n'hi ha que procedeixen de la Costa Oest, d'altres de la Costa Est i d'altres de l'anomenada Amèrica profunda.

Els col·laboradors, conscients de llur enorme vàlua, segurs d'ells ma-

teixos, de vegades un punt arrogants, sempre oscil·lant entre el sarcasme i la tendresa, estan units per una aliança irrompible, per una camaraderia no exempta d'estira-i-arroses i de conflictes, però, tanmateix, honesta i sempre irreductiblement lleial: junts formen —per dir-ho amb paraules de Shakespeare— una reduïda i feliç tropa de germans. Els personatges més destacats del grup de col·laboradors són: Leo McGarry (John Spencer), un vell lleó de la política que coneix tot l'entrellat de les altes esferes del poder i que és el cap de gabinet i l'amic més íntim del president; C.J. Cregg (Allison Janney), l'atribolada, elegant i enginyosa portaveu del govern, que en les darreres temporades substitueix McGarry com a consellera forta de Bartlet; Sam Seaborn (Rob Lowe), un dels responsables d'escriure els discursos presidencials, cándid, bondadós i seductor; Abigail Bartlet (Stockard Channing), la primera dama, punxeguda i temperamental... Personalment, em sembla especialment remarcable la parella formada pels dos jueus de l'*staff*, Joshua Lyman (Bradley Whitford), l'ajudant del cap de gabinet, i Toby Ziegler (Richard Schiff), el director de comunicacions. Junts representen les dues cares —oposades, però amb una base caracteriològica comuna— de la identitat judeoamericana: tots dos són d'una intel·ligència desmesurada i tenen una relació ferma, gairebé intransigent, amb els propis principis, però el primer és histriònic, burleta, salvatge i hiperactiu (sembla un fill espuri i sofisticat del Portnoy de Philip Roth) i el segon és reflexiu i retret, d'una lucidesa tortuosa, d'una gravetat rabínica i d'una mordacitat fúnebre o, depenent de qui sigui el seu interlocutor, letal. Com que la sèrie cobreix les dues legislatures del Govern de Bartlet, en les dues darreres temporades adquireixen molt de protagonisme els candidats que es disputen la successió presidencial: d'una banda, un congressista demòcrata, jove i hispà, de nom Matt Santos (Jimmy Smits) i de trajectòria i ideari que presenten més d'un paral·lisme (casualitat?) amb els de Barack Obama, i de l'altra, un veterà i llestíssim senador republicà, Arnold Vinick (Alan Alda). Significativament, tot i les irreconciliables diferències ideològiques i els crus enfrontaments que mantenen, ambdós aspirants són capaços de no rebaixar l'alt nivell del president —de l'home— que pretenen succeir.

Sigui com sigui, tot i aquesta imatge tan ideal dels intestins de la política i del maneig del poder (algú ha dit que el Govern de Bartlet és una versió ennoblida del Govern de Clinton, és a dir, amb més substància intel·lectual i amb més coratge ideològic, i sense els escàndols sexuals ni els tripijocs mediàtics que sotraguejaren el tram final d'aquell), *The West Wing* sempre resulta realista, convincent, verídica, mai no fa la impressió de ser un conte de fades inversemblant, pura propaganda (molt ben dissimulada) per incentivar els ciutadans-espectadors a recobrar la confiança en les bondats i la bona predisposició dels que tenen el sistema pel mànec. Les nombroses virtuts i les evidents bones intencions dels protagonistes no impedeixen que –com passa a tothom a la vida– de tant en tant cometin errors, es decebin a ells mateixos, pateixin, se sentin vulnerables o siguin rosegats, quan les circumstàncies els superen, per un sentiment de fracàs o de frustració.

A més, tots arrossegueu llur trauma particular, un llast biogràfic o íntim que els afeixuga, una debilitat contra la qual han de lluitar: el president està malalt d'esclerosi múltiple i no ho va fer públic durant la campanya, McGarry és un alcohòlic i drogoaddicte rehabilitat, C.J.Cregg té el pare malalt d'Alzheimer i sent que l'està negligint per culpa d'una feina tan absorbent, Lyman se sent culpable per la mort accidental de la seva germana quan eren petits, Ziegler està divorciat d'una dona a qui encara estima... Aquest és, sens dubte, un dels trumfos més magistrals de l'argument de Sorkin: la capacitat per construir uns personatges èticament irreprotxables i intel·lectualment superiors però, tanmateix, entranysables i humaníssims, els quals, si són extraordinaris, no és perquè siguin perfectes, sinó perquè han assumit les pròpies imperfeccions i s'obstinen valerosament a corregir-les.

De la mateixa manera, la sèrie tampoc no s'està de fer evidents els clarobscur de la noblesa, les turbulències en què inevitablement restes atrapat quan formes part del grup de dirigents del país més poderós del món. El món de la política és molt dur, de vegades cruel i ferotge i, gairebé sempre, contaminant. A més, si tens molta responsabilitat i has de prendre decisions ràpides en què et jugues el futur del teu país i el present del teu propi prestigi, has de marcar prioritats i, de vegades amb brutalitat, actuar expeditivament i en conse-

qüència. Així mateix, de vegades, les circumstàncies t'obliguen a fer coses que no voldries: renúncies, traïcions, concessions, mentides, sacrificis... En definitiva: tot i la seva aposta per l'exemplaritat, per la part més digna, pedagògica i benefactora del poder, *The West Wing* no escamoteja cap dels aspectes més lamentables i més foscos. Les bambolines per on circulen els millors i els més brillants –ens mostra la sèrie– també tenen racons de penombra, també són tumultuoses. I, naturalment, sota la catifa de la bona fe també hi ha –imponderables de la condició humana– secrets, dolors i brutícia.

La quotidianitat del poder: aquí es ve a treballar!

Si, fa només vint anys o quinze, algú hagués pronosticat que una sèrie de televisió centrada bàsicament en els dilemes ideològics i les atafegades peripècies professionals d'un president nord-americà i del seu equip de col·laboradors es convertiria en un fabulós succés comercial (amb audiències de més de vint-i-cinc milions d'espectadors i amb premis Emmy –els Oscars de la tele– a balquena), probablement l'haurien titllat de boig sense sentit de la realitat. Això és justament, però, el que ha succeït amb *The West Wing*.

A diferència de tantes altres telesèries centrades en les aventures i desventures dels membres d'un determinat gremi professional (metges o periodistes, advocats o policies), en les quals els protagonistes «estan incansablement ocupats en les relacions personals», tal com va escriure

irònicament E. M. Foster sobre els protagonistes de les novel·les, *The West Wing* constitueix un minuciós retrat del dia a dia –sobretot laboral– del president i dels seus homes i dones de confiança. El frenesí diari que comporta la gestió del més alt poder polític mundial és la matèria primera –pretextos argumentals, trames, temes dels diàlegs...– de què està feta la sèrie. La gestió, entenguem-nos, en el sentit més palpable i quotidià que hom pugui imaginar-se. Igual com passa realment a la Casa Blanca de no-ficció, els protagonistes de la sèrie passen gairebé tots els minuts de cada capítol obsedits per la feina: mantenint reunions, llegint o comentant informes, fent càlculs electorals, dirigint enquestes sobre intencions de vot, preparant dossiers sobre tota mena d'afers, designant nous càrrecs, propugnant lleis, pacificant conflictes internacionals (o embolicant-s'hi), discutint sobre les problemàtiques que continuament van sorgint a causa de qualsevol succés, declaració o incident, barallant-se o negociant amb els adversaris del mateix partit o amb els de l'oposició, fustigant o essent fustigats o tractant d'arribar a acords amb els membres del Congrés, del Senat o dels diferents grups de pressió que sempre rondan el president... Si a la Casa Blanca s'hi va a treballar, a *The West Wing* s'hi veu, doncs, com s'hi treballa.

En un capítol de la primera temporada, el president Bartlet mira una sèrie de televisió mentre s'està recuperant d'una grip, i en un to entre estupefacte i burleta es demana si aquells personatges no tenen res-

ponsabilitats professionals per complir, ja que sempre estan embolicats en una o altra variant d'afer amorós o sentimental. A primer cop d'ull, pot semblar una simple escena divertida; en realitat, és tota una declaració de principis, una aposta per una concepció diguem-ne adulta de l'art i de l'entreteniment. Els protagonistes de *The West Wing* no només passen gairebé tot el temps a la feina, sinó que a més els afers que afecten exclusivament llurs vides privades només de tant en tant guaiten el cap, i significativament sovint són resolts mitjançant ràpides i delicades el·lipsis. Així mateix, són força freqüents els diàlegs en què, després que un personatge ha estat explicant a un altre algun afer eminentment personal, el segon li llença en cara que res del que li contat no li interessa, o que li ha fet perdre un temps preciós. Totalment absorbits pel deure, els protagonistes sacrifiquen llurs vacances perquè prefereixen d'enllestir alguna tasca pendent. Fins i tot, en un dels primers episodis, el cap de gabinet mira de fer entendre a la dona que, durant els propers anys, la feina serà més important per a ell que no pas el matrimoni (però l'esposa no ho entén ni ho accepta i se'n divorcia).

La tesi o el punt de partida creatiu de Sorkin no pot ser, per tant, ni més rotund ni més clar. Ocupar el Despatx Oval, treballar braç a braç amb el líder del món lliure, requereix una dedicació obstinada i completa –les criatures i els adults ganduls o infantilitzats, doncs, que facin el favor de no empenyar! Tal com exclama el

mateix president al final dels seus discursos de campanya: «És temps d'herois nord-americans, i aspiram a les estrelles!»

Una obra mestra de la narrativa audiovisual

Algú podria pensar que aquesta inclinació a mostrar bàsicament la faceta professional dels protagonistes inevitablement ha de donar com a resultat una telesèrie espessa i complicada, apta només per als fanàtics més trastornats de la política. Res més lluny de la realitat. Sense diluir mai la substància dels temes que s'hi tracten ni rebaixar-ne mai el to adult i laboriós, Sorkin –i la tropa de guionistes que hi col·laboraren o que el van succeir– són capaços d'oferir en cada capítol un espectacle densíssim, però també intens i trepidant. Pur entreteniment.

Això és així, sobretot, per tres raons. Primera: com que l'obsessió amb què tots els personatges s'abocuen a la feina està motivada, no per una inèrcia burocràtica o maquinàlia, sinó per un sentit del deure temperamental i vitalista (en cada cosa que fan s'hi juguen la vida), la sèrie transmet una sensació permanent d'autenticitat i d'aventura quotidiana, en què l'influx dels embolics nacionals o planetaris, les intrigues de palau i la passió professional marquen els límits d'un microcosmos que és metàfora del món i en el qual existeixen, a flor de pell o magnificats, tots els sentiments, emocions, pensaments, conflictes i forces que configuren l'existència.

Segona raó: els arguments estan concebuts des de més enllà de les

distincions entre gèneres; és a dir, en cada capítol s'hi poden trobar elements de drama intimista, de thriller polític, d'*screwball comedy*, de costumisme documental, d'èpica heroica i, fins i tot, de poesia transcendent. A més a més, els diàlegs –i això sí que, indiscutiblement, és marca de la casa Sorkin– són fulgurants, d'una agilitat i una limpidesa gairebé inversemblants, tenint en compte la complexitat de les idees que s'hi exposen, les constants cites literàries, filosòfiques o bíbliques que els personatges deixen anar, i la rapidesa amb què se succeeixen les escenes més tenses o dramàtiques i les més lleugeres i humorístiques. Una altra de les virtuts incontestables de l'estil Sorkin és la capacitat amb què mescla, sense artificis forçats, els moments en què sembla que no passa res (només els petits detalls de la vida) amb els girs de la trama i els cops d'efecte més inesperats: un atemptat, un segrest, polèmiques i dimissions sonades...

I, finalment, tercera raó: com s'esdevé en totes les obres mestres artístiques, en les quals el fons i la forma es complementen tan bé que acaben sent indestruïbles i reforçant en paral·lel un mateix sentit, l'estil amb què ha estat filmada *The West Wing* –la càmera sempre en moviment, plans seqüència o tràvells ininterromputs que es poden allargar fins a uns quants minuts– es correspon a la perfecció amb l'ambient de deure atrafegat o de frenesí imparable del món que s'hi retrata. La decisió de rodar moltes de les escenes defugint les situacions estàtiques, amb els personatges que van caminant i parlant alhora a través dels corredors de les oficines de la Casa Blanca, amb la càmera que els segueix arreu, va ser presa el primer dia de rodatge per Thomas Schlamme, un dels productors de la telesèrie i un dels directors que més capítols ha signat. Si no s'hagués pres aquesta opció fílmica, hi hauria hagut un decalatge entre les imatges que veu l'espectador i el nervi vigorós dels arguments i l'energia llampant dels diàlegs. D'aquesta manera, en canvi, l'espectador no pot sinó quedar atrapat –i deixar-se arrossegar– pel remolí de l'alta política. Que és també, per descomptat, el remolí de la vida.

És evident que aquest principi de segle XXI –qui ho hauria dit?– és temps d'herois televisius. I és evident també que *The West Wing* ha conquerit les estrelles.